

Batzar txostenak 1973

Elgoibar, 73-I-28

ELGOIBARKO BATZARRE AGERIAN EGINDAKO HITZALDIAK

EUSKALTZAINBURUAREN AGURRA

Jaun-Andreak:

Elgoibarrera dator gaur Euskaltzaindia. Herri bizkor, langile, aurrerazale eta euskaltzale honetan egiten du bere batzarrera. Batzarre onek bi zati izango ditu. Lehenbizikoa: euskal irakasle titulua lortu dutenei hartako agiriak eta diplomak banatuko zaizkie. Eta bigarrena: Don Pedro Miguel Urruzunoren omenezko hitzaldiak.

Bi gauzaok badute batak besteakin zer ikusi. Euskera, gure herriaren ondasun hau, bizirik ateratzea, indartzea, landare berriei pasa arazitzea: hori da Euskaltzaindiaren kezka nagusia. Hortarako, hil edo biziko burruka honetan, euskerak eskolak behar ditu, irakasleak behar ditu, liburuak behar ditu. Hizkuntza aurrenik mintzatzeko egina izan da, ezpainetan erabiltzeko. Baina gaur eguneon, XX. mendeko egoera honetan, ia mintzatzeari bezain beharrekoa bihurtu da irakurtzen eta idazten jakitea ere.

Hortarako eskolak eta irakasleak behar-beharrezkoak ditugu. Jainkoari eskerrak, premia honen kontzientzia bizia har-

tu du gaur gure herriak. Horregatik, euskal irakasle tituludun izan nahi dutenak, gero eta gehiago dira gure artean. Horregatik, hainbeste, bai gizonezko eta bai emakumezko ere, etorri dira titulu hori lortzeko igaro behar ziren esaminak egitera. Euskaltzaindiak pozarren ikusten du kezka hau gehituaz doala. Eta benetan herriaren txaloak eta eskerrona merezi dute irakasle titulu hori lortu duten jaun andre hoiek.

113ri banatuko zaie orain segitun euskal irakasleko diploma edo agiria. Eta okasio hau aprobetxatu nahi dut jaun-andre hoiei zorionak eta bai eskerrak ere emateko, Euskaltzaindiagan ipini luten konfiantzagatik. Eta bide batez hauxe esan nahi diet: aurrerantzean ere, euskeraren aldeko lanetan, zer-edo-zeren laguntza behar izango balute, Euskaltzaindia, bere ahal izatearen neurrian, prest izango dutela beti, laguntza hori emateko.

Baina gramatika, hiztegi eta horrelakoen bidez ikasten dena gehienetan hizkuntzaren gainaldea, azala edo estruktura izaten da bakarrik, eta hizkuntza hori baino gehiago da, inondik ere. Horrezaz gainera, hizkuntzak badu arima bat ere, odol bat, barne izerdi bat.

Hau argitzeko, hezuraren adibidea ipiniko nuke nik. Hezurak badu kanpoaldetik azal gogor bat, maskorra bezalakoa. Eta barrenean muin gozoa eta bizia.

Hizkuntzan ere halatsu gertatzen da. Kanpoko azala edo estruktura hori ikasi egin behar da, baina ez da aski. Barneko muinera heltzen izaten dira lanak.

Eta euskeraren muin edo arima hori, nola edo non ikasi? Euskaldun jatorretarik batez ere. Hoiei entzunez, hoiekin hartu eman izanez.

Eta Urruzuno bezalako idazleetarik. Bai. Ez naiz ni hemen hasiko Urruzuno nor zen kontatzen, eta idazle bezala dituen dohaiak aztertzen. Badira gaur hemen hiru hizlari, eta hoiek jakingarri franko emango digute. Baina hauxe bederen esan nahi nuke: Harrobi paregabea direla Urruzunoren liburuak euskeraren arima hori jasotzeko.

Euskerak baditu esanmolde jatorrak, bere-bereak eta bereziak, eta hoietan dago batez ere euskeraren arima. Urruzu-

noren lanak, berriz, aberats-aberatsak dira esaera jator hoietan. Beste aldetik, irakur-errazak, atseginak, umore sanoa dariotenak, farre eragiteko sekulakoak. Maisu bikaina da Urruzuno euskera kontuan. *Eritzi* aditza zeinen egoki erabiltzen duen! Eta *zukean* aditz forma, ta abar.

Elkar hizketa bizi biziak, herrikoiak eta sarkorrak ditu beti. Gainera, orduko ohitura eta bizimoduaren ispilu eta erretratu zehatz bat utzi digu bere ipuinetan.

Ez-izenak ere garai hartako giro eta bizimodutik hartuak dakarzki: Tunbalero, Urre pina, Eulia ta Erlabioa, Dibortzio...

Joan den urteko udan, Urbiako zelaian hain zuzen, ikusi nuen norbait bere txakurrari deika, eta "Jandalo" deitzen zion. Gutxitan entzuten dira hain egoki jarritako izenak, eta hargatik, noski, gogoan gelditu zitzaidan. Geroago, berriz, jakin dut txakur-izen hori Urruzunoren lanetan datorrela.

Nun ikasi ote zuen Urruzunok bere euskera paregabe hori, nolatan bereganatu ahal izan zuen hizkuntza honen arima eta muina? Herritik hurbil egonez, euskaldun jende jatorrari maiz entzunez. Badakigu halakoxea izan zela Urruzuno apaiza. Gizon laua, umila, harentzat ez zegoen ez zuri ez gorri, ez aberats eta ez pobre, denekin berdina, beti gizartekoa, bihotz handikoa, esku zabala, maitakorra.

Batzuek uste dute euskera batua eta herri euskera elkarren etsai direla. Baina hori ez da egia. Batak ez du bestea kentzen. Lokarri gozoa eta ezkontza zorionsua egin beharra dago bataren eta bestearen artean. Euskera batuak estruktura bat ematen digu. Baina hezur horrek mami edo muin bat ere behar du, eta euskaldun hizlari eta idazlari jatorretarik jasoko dugu hori baitipat.

Urruzunoren lanak garai hartako aldizkarietan sakabana-turik zeuden. Elgoibar-tar zintzo batzuek hartu zuten lan guzti hoielik bildu, kopiatu eta garbitan jartzeko nekea. Ez zen neke arina, oso astuna baizik. Baina neke horrek bere ondore gozoa izan du guztion onerako. "Auspoa" liburutegia lan bilduma hura argitaratuz doa, eta gaur Urruzunoren lanok guztion eskuetan dira.

Azkenik, aukera ona dut hauxe Elgoibarko herriari, herriko agintariei eta alkate jaunari eskerrak emateko, euskeraren alde agertzen duten gogo biziarengatik. Eta euskera lantzen hainbeste lan egin zuen herriko seme baten ohoretan gorazarre eta oroigarri eder hau antolatu dutelako.

URRUZUNOREN AROA

A. Arrue jaunaren hitzak

Agintari agurgarriak. Euskaltzain eta laguntzalle anaiak. Jaun-andreak. Jaungoikoak egun on dizuela guzioi.

Jaialdi auek euskal-idazle ospetsu bat, elgoibartar Pedro Migel Urruzuno, gogoratzearren antolatuak dira noski. Zorionak eta eskerrak, apalki, Euskaltzaindiaren izenean, jaialdi auen antolaketan esku-artu dezuten elgoibartar guzioi. Egia esan, merezi baitzuan oroimen au Urruzunok. Alde batetik, zuen erritarra zalako, eta bestetik, zuen euskaltzaletasuna berak ongi ordeztu zualako. Egia osoa baitda erdal-idazle batek eskribatu zuana: "Los pueblos estiman a los hombres, no por lo que han sido, sino más bien por lo que han representado".

Nere itzalditxoaren gaia, Urruzuno bizi izan zan aroa, garaia, denbora, izango da.

Badu gai onek iñolaz ere ajola. Gizakume bati, bera bizitzen dan aroak eskuarkiro itzal aundia ematen baitdio. Ta idazlea bada, berriz, are aundiagoa. Esan izan oi da, ta arrazoiarekin gañera, idazle batek, nai badu ta berdin nai ez badu, inguruko aidearen eta giroaren mendean eskribatu bear izaten duala.